

Opinnäytetyö (YAMK)

Kulttuuriala
Soveltava taide

2019

Jarmo Skön

VANHAN MIEHEN TUNNUSTUS

– kokemuksia yhteisölähtöisestä teatterista

Jarmo Skön

VANHAN MIEHEN TUNNUSTUS

- kokemuksia yhteisölähtöisestä teatterista

Tämä opinnäyte käsittelee omia kokemuksiani taiteilijana yhteisölähtöisen teatteriesityksen valmistusprosessin aikana. Tarkastelen tekijyyttäni ”On kirkkaana päivä ja ilta – vanhan miehen tunnustukset” -teatteriesityksen valmistusprosessissa saamieni havaintojen pohjalta.

Kehittämishankkeeni tavoitteena oli valmistaa vuoden 2017 aikana kolmen hengen taiteilijatyöryhmänä yhteisölähtöinen ja etenkin senioriväestöä katsojiksi saavuttava teatteriesitys, jonka keskiössä on ikääntyvä mies ajatuksineen. Yhteisölähtöisyys toteutettiin prosessissa siten, että esityksen valmistamiseen käytettävä materiaali, tarinat ja kokemukset, kerättiin Pirkanmaalla asuvilta seniori-ikäisiltä miehiltä haastattelujen ja ryhmätoiminnan avulla.

Opinnäytteessäni määritän myös omaa taiteilijaidenteettiäni entistä kokonaisvaltaisemmin soveltavan taiteen tekijänä ja taidekasvattajana. Keskityn myös pohtimaan esityksen valmistusprosessissa saamieni kokemusten kautta yhteisölähtöistä teatteria taiteellisenä ja tuotannollisena prosessina. Peilaan samalla taiteilijan muuttuvaa roolia prosessin edetessä.

Kehittämishankkeessani onnistuimme taiteilijatyöryhmänä toteuttamaan esityksen, jossa saimme tuotua siihen osallistuneiden miesten äänen esiin. Teos kunnioitti siihen osallistuneiden 20 vanhan miehen haastatteluissa kertomia tarinoita ja nosti keskiöön heidän ajatuksensa maailmasta ja elämästä. Vaikka haastatellut miehet eivät osallistuneet fyysisinä esiintyjinä lopulliseen esitykseen, pystyimme pitämään ennalta määrittämämme taiteelliset lähtökohdat merkittävänä osana koko esitysprosessia. Esitys saavutti myös eri ikäisiä yleisöjä myös uudenaikaisissa ympäristöissä, kuten hoivayhteisöissä etenkin Pirkanmaalla, mutta myös muualla Suomessa. Esitystä esitettiin kesään 2018 mennessä yhteensä 17 kertaa. Esitys sai yleisöltä positiivista palautetta. Sen aihe ja muoto rohkaisivat yleisöä kohtaamaan myös toisensa ja keskustelemaan siitä, missä tilassa tällä hetkellä vanhustenhoito Suomessa on.

ASIASANAT:

yhteisölähtöinen teatteri, yhteisö, dialogi, tunnustuksen pedagogia, hybriditaiteilija

Jarmo Skön

THE RECOGNITION OF AN OLD MAN

- experiences in community based theatre

In this dissertation I am describing my own experiences as an artist during a community-based theatre process. The experiences I examine occurred during the making of a performance called "On kirkkaana päivä ja ilta – vanhan miehen tunnustukset/And the day and the night are bright – old man's confessions".

My goal was to build up a community-based performance in cooperation with three artists in 2017. We aimed to center on thoughts and experiences of aging men, and to make the performance accessible to senior citizens. All the material, stories and experiences used in the performance, were collected from senior men living in Pirkanmaa region by means of interviews and group activities.

In the dissertation I am also defining my artistic identity in the field of applied arts and art education. I focus on reflecting community-based theatre as an art form using the experiences which I had during the artistic and production process. I also reflect on the changing roles of the community artist during the process.

At the end of the artistic process we executed a theatre performance, which gave a voice to all of our twenty participants. The performance respected all the stories, giving center stage to the old men's thoughts about the world and about life itself. Although the men, who were involved in the artistic process, did not participate as performers in the final performance, we were able to make our predefined artistic bases play an important role throughout the performance. The performance reached audiences of different age groups, in conventional and unconventional environments, such as nursing homes, in Pirkanmaa region, but also all around Finland. The performance was played 17 times by June 2018. The performance got positive feedback from the audience. The subject and the form encouraged the audience to meet each other and discuss about the situation in eldercare in Finland today.

KEYWORDS:

community based theatre, community, dialogue, pedagogy of recognition, hybrid artist

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	YHTEISÖ TAITEEN LÄHTÖKOHTANA	7
2.1	Yhteisö	8
2.2	Dialoginen tila	9
2.3	Tunnustuksen pedagogia	10
2.4	Hybriditaiteilijuus	12
2.5	Taiteen toiminnallinen yhteys maailmaan	13
2.6	Aktivistitaiteilija	14
3	HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	17
3.1	Kohderyhmän valinta	17
3.2	Taiteellisen työskentelyn lähtökohdat	18
3.3	Yhteisölähtöisyyden huomioinen hankkeessa	19
4	TAITEELLISEN PROSESSIN VAIHEET	21
4.1	Suunnitteluvaihe	21
4.2	Materiaalinkeruuvaihe	23
4.2.1	Tesoman kulttuurikummi papparyhmä	24
4.2.2	Hervannan yksilöhaastattelut	26
4.2.3	Kangasalan herrakerho	27
4.3	Käsikirjoitus- ja sävellysvaihe	28
4.4	Harjoitteluvaihe	29
4.5	Esitykset	31
4.6	Hoitolaitokset esityspaikkana	32
5	LOPUKSI	34
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	
	Liite 1: Runo (Eeva Kilpi: Laulu rakkaudesta)	38
	Liite 2: Esityksen käsiohjelma	39

1 JOHDANTO

Suomalainen esittävän taiteen ja teatterin kenttä elää mielestäni tällä hetkellä murroksessa. Teatteri ja erityisesti sen soveltavat muodot löytävät yhä useammin tiensä yhteisöihin. Sen myötä myös erilaisten ihmisryhmien ajatukset maailmasta ja elämästä nousevat yhä useammin esiin näiden usein ryhmälähtöisyyttä korostavien prosessien ja niiden sisällä syntyvien teosten kautta. Suomessa alkaakin havaintojeni mukaan olla laaja ja aktiivinen joukko yhteisöissä työskenteleviä teatterin tekijöitä, joiden tavoitteena on yhdessä omien ryhmiensä kanssa nostaa taiteen keinoin omat esiinnoukset ajatukset keskiöön ja siten luoda dialogia esiintyjän ja katsojien välillä.

Koen myös itseni kuuluvani näiden tekijöiden joukkoon. Teatteritaide näyttäytyy minulle vuorovaikutuksellisenä tilana, joka mahdollistaa kohtaamisen sekä itsen että maailman kanssa. Teatteri on parhailtaan humaania ja omaa aikaansa hengittävää taidetta. Samalla koen sen olevan myös aina poliittista, sillä sen avulla ihmiset voivat ottaa kantaa, esittää mielipiteitään ja kokemuksiaan ympäröivästä maailmasta.

Esittävän taiteen kentän murroksen myötä myös teatterialan ammattilaisuuden käsite Suomessa laajenee ja muuttuu koko ajan. Soveltavan ja osallistavan teatterin tekijät ovat alkaneet saada arvostusta uudella tavalla esittävän taiteen kentällä. Tämän voi huomata esimerkiksi siitä, että soveltavan teatterin tekijät saavat yhä useammin rahoituksen yhteisöllisille projekteilleen. Näin kävi myös oman kehittämishankkeeni ”On kirkkaana päivä ja ilta – vanhan miehen tunnustukset” kohdalla. Uskonkin, että rahoittajatahot ovat vihdoinkin havahtuneet ja ymmärtäneet tämän tyyppisen taidetyöskentelyn merkityksen sekä yksilöllisen että yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kannalta. Lisäksi uskon ajan olevan kypsä sille, että yhteisölähtöinen ja yhteisössä tapahtuva taide näyttäytyy omana uudenlaisena taiteen ilmentymänään, eikä sitä nähdä enää pelkästään välineellisesti osallistujille hyvinvointia tuottavana toimintana. Perinteisen taiteen hierarkisuus alkaa hävitä ja taiteilijakäsitys muuttua koko ajan hybridisempään suuntaan. Taiteilijat tulevat ”kylään” kohtaamaan ihmisiä yhä yllättävämmissä paikoissa.

Itse olen työskennellyt esittävän taiteen, soveltavan teatterin ja taidekasvatuksen parissa aktiivisesti viimeiset 15 vuotta. Koska olen toiminut työssäni useimmin ohjaavassa asemassa, halusin nyt Turun ammattikorkeakoulun soveltavan taiteen opintojen kehittämishankkeeni kautta tutkia itseäni ja omaa tekijyyttäni uudesta näkökulmasta ja

samalla kehittää ammattitaitoani ja ymmärtämystäni yhteisöllisten prosessien erityispiirteistä. Siksi päätin toteuttaa yhteisöteatteriprojektin, jossa toimin itselleni hieman vieraammassa tehtävässä, näyttelijänä. Huomasin kuitenkin jo heti hankkeeni alkumetreillä, että asettaessani itselleni tällaiset raamit, en pystynyt toimimaan. En voinut pitää vain yhdestä työroolista kiinni ja keskittyä näyttelemiseen, sillä hankkeeni puitteet olivat lähtökohtaisesti tähän mahdottomat. Minun osaamistani tarvittiin prosessin kaikilla osa-alueilla.

Jäinkin pohtimaan yhteisöissä toimivan taiteilijan työnkuvaa ja osaamisalueita prosessin aikana. Mitkä ovat oman tekijyyteni muodot yhteisölähtöisessä taideprojektissa? Entä millä tavalla eettiset lähtökohtani ja arvopohjani projektissa ilmentyvät? Millä oikeudella voin toimia yhteisössä taiteilijana, joka toimii yhteisön tulkkina?

Tämä opinnäyte käsitteleekin vuonna 2017 toteuttamani yhteisölähtöisen teatteriesityksen ”On kirkkaana päivä ja ilta – vanhan miehen tunnustukset” valmistusprosessia sekä oman tekijyyteni että taiteilijuuteni lähtökohtia ja muotoja, joita tarkkailin sen valmistumisen aikana. Aluksi avaan omaa taiteilija-identiteettiäni sekä taiteilijuuteni lähtökohtia yleisesti yhteisöjen kanssa toimivana taiteilijana sekä määrittelen, mitä yhteisö, dialogi ja tunnustuksen pedagogia taiteen teossa minulle merkitsee. Sen jälkeen määrittelen kehittämishankkeeni lähtökohtia sekä kohderyhmävalinnan että siinä toteutuvan yhteisölähtöisyyden kautta. Tämän jälkeen avaan kehittämishankkeen taiteellisen prosessin eri vaiheita ja peilaan niitä työpäiväkirjamerkintöihini. Lopuksi summaan kehittämishankkeessa saamiani kokemuksia muuttuvan taiteilijuuden kautta.

2 YHTEISÖ TAITEEN LÄHTÖKOHTANA

Tässä kappaleessa hahmotan aluksi omaa soveltavan taiteen tekijän identiteettiäni ja tuon esiin oman työskentelyni lähtökohtia sekä tavoitteita yhteisöissä toimivana taiteilijana. Jotta pystyn määrittelemään omaa taiteilija-identiteettiä tässä hetkessä, on minun ensin määriteltävä ensin oman taiteilijaurani alkua ja sitä, miksi yhteisöt taiteen lähtökohtana puhuttelevat minua tällä hetkellä.

Teatteritaide tuli elämäni vahvasti mukaan jo yläkoulussa ja siitä lähtien oma haaveeni oli toimia teatterissa näyttelijänä. Erilaisten sattumusten kautta kuitenkin päädyin ammattikorkeakouluun opiskelemaan teatteri-ilmaisun ohjaajaksi tietämättä edes, mitä kyseinen työnimike tarkoittaa. Näyttelijän ammatissa toimiminen kuitenkin pysyi vahvasti mielessä. Toisaalta pedagoginen ja soveltava lähestyminen teatteriin, joka teatteri-ilmaisun ohjaajan opinnoissa nousi vahvasti esiin, tuntui itselle vieraalta. Pääsin kuitenkin heti opiskeluaikana työskentelemään myös ammattiteatterissa ja siten pääsin sekä näkemään näyttelijäntyötä läheltä että tekemään sitä itse. Tuntui, kuin olisin menossa kohti unelma-ammattiani.

Mutta sitten muutaman vuoden jälkeen, vihdoinkin tehdessäni pääroolia isolla näyttämöllä, havahduin uudenlaiseen tunteeseen. En halunnutkaan olla siellä, sillä tuntui, etten voi taiteellisesti vaikuttaa asioihin tarpeeksi. Näyttelijänä olin kuin sidottu näytelmätekstiin, ohjaajaan ja koko ammattiteatteritraditioon. Havahduinkin ajatukseen: itse asiassa itselle mielekkäämpi paikka voisikin olla ohjaajan tuoli katsomossa kuin itse näyttämö. Produktion edetessä koko ammattiteatterimaailma alkoi tuntumaan itselleni väärällä tavalla hierarkiselta ja vanhanaikaiselta. Huomasin haluavani olla kiinni enemmän tässä hetkessä ja tehdä asioita epäkonventionaalisemmin, lähellä ihmisiä.

Tämän jälkeen irtauduinkin ammattiteatterimaailmasta ja päätin muuttaa työnkuvaani enemmän teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta vastaavaksi. Tämän jälkeen olen päässyt tekemään urani aikana mitä mielenkiintoisimpia yhteisötaide- ja taidekasvatusprojekteja. Olen saanut mahdollisuuden kehittää ohjaajuuttani sekä pedagogisella että taiteellisella tasolla ja olen päässyt tekemään työtä hyvin eri tyyppisten erityisryhmien kanssa hyvin erityyppisissä tiloissa. Samalla olen tutustunut myös itselle uusiin taiteenlajeihin, jonka jälkeen myös sirkus, tanssi, elokuva ja animaatio ovat tulleet yhä enemmän osaksi omaa taiteilijuuttani.

Tämän muutoksen jälkeen olen myös jatkuvasti päätenyt pohtimaan, millä nimikkeellä voin itseäni taiteilijana kutsua. Olen alkanut nähdä taiteen merkityksen yhä syvemmin siinä, kuinka se on kiinni ihmisissä ja elämässä, kaukana instituutioista ja rakenteista. Olen myös huomannut, kuinka itseasiassa itselleni taiteenlajilla ei niinkään ole väliä, vaan tärkeintä ovat toimintaan osallistuvat ihmiset: heidän ajatuksensa itsestään ja maailmasta. Haluan työskennellä keskellä ihmisiä, vaikuttaa ja vaikuttua. Tällä hetkellä voisinkin määritellä itseni yhteisöissä toimivaksi tai yhteisölähtöiseksi taiteilijaksi ja taidekasvattajaksi.

2.1 Yhteisö

Jos haluan kutsua itseäni yhteisölähtöiseksi taiteilijaksi, on minun pohdittava, mitä yhteisö minulle tarkoittaa. Tutkija Markku Hyypä on kuvaillut ”yhteisö”-käsitettä epämääräisenä ja monitulkintaisena. Hänen mielestään sillä voidaan viitata runsaaseen joukkoon hyvinkin erilaisia ja erikokoisia sosiaalisia yhteenliittymiä. Yhteisö tarkoittaa eri ihmisille eri asioita, ja käsitteen yksiselitteinen määrittelemine onkin lähes mahdotonta. Ensinnäkin yhteisö voidaan määritellä kokonaisuudeksi, johon kuuluvilla henkilöillä on jotain yhteistä. (Hyypä 2002, 25.)

Tutkija Mikko Saastamoinen taas puhuu siitä, kuinka yhteisön voidaan myös ajatella koostuvan ihmisistä, jotka ymmärtävät ja tulkitsevat maailmaa samalla tavalla. Se voi viitata esimerkiksi yhteisesti jaettuun historiaan, arvomaailmaan ja maantieteeseen, mutta myös muutaman henkilön väliseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Yhteisöllisyyden kokemus perustuukin kiinteästi inhimillisyyteen liittyviin asioihin, kuten yhdessäoloon ja vuorovaikutukseen. Yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteisiin liitetäänkin usein lähinnä positiivisia miellelyhtymiä, kuten harmonia, yhteistyö, yhteishenki ja toisista välittäminen. (Saastamoinen 2009, 33–45.)

Myös itse näen yhteisön aika laveana käsitteenä. Monesti työssäni olenkin keskittynyt osallistujiin yksilöllisemmin, enkä niinkään käsitellyt heitä yhtenäisenä joukkona. Tämän henkilökohtaisen lähestymisen kautta uskon, että yhteinen luottamus on helpompi muodostaa. Luottamuksen muodostuminen minun ja osallistujien välillä on taas elinehto taiteen syntymiselle. Luottamuksen avulla pääsemme yhteiseen dialogiseen tilaan. Pystymme tulemaan ryhmässä esiin yksilöinä turvallisesti. Tämän takia yhteisötaiteilija-käsite onkin välillä tuntunut hieman vieraalta.

Toisaalta taiteilijana toimin samalla uusien yhteisöjen rakentumisen mahdollistajana ja aiemmin muodostuneiden yhteisöjen yhteenkuuluvuuden vahvistajana. Taiteelliseen prosessiin osallistumisen kautta ihmiset saavat samalla alustan ja mahdollisuuden vuorovaikutukselle. Osallistujille itselle merkityksellinen yhteisö pystyy täten rakentumaan ihmisten oman aktiivisen tahtotilan myötä. Tekemällä yhdessä he antavat toisilleen mahdollisuuden luoda jotain heidät yhteenliittävää.

2.2 Dialoginen tila

Yhtenä merkittävimpana tavoitteena työssäni on siis löytää yhteisön sisällä luottamuksellinen, dialoginen tila. Suomalaisen yhteisöteatterin pioneeri Pieta Koskenniemi on puhunutkin jo vuosia dialogisesta tilasta ja sen merkityksestä taiteessa. Hän määrittelee dialogista tilaa tapahtumana, jossa yhdessä toimimisen kautta ihminen tekee itsensä näkyväksi toiselle samalla yrittäen nähdä itse toisen ihmisen (Koskenniemi 2007, 66). Koskenniemi vertaa näkemistä tässä tapauksessa myös ymmärtämiseen. Hän myös yhtyy kirjallisuustieteilijä Mihail Bahtinin ajatukseen siitä, että dialogi on ihmisenä olemisen päämäärä. Bahtin käyttää dialogisuuden rinnalla myös termiä 'heteroglossia', joka tarkoittaa rohkeutta asettua samuuden ideologiaa vastaan. "Heteroglossiassa on eri ääniä, jotka laulavat eri tavoin samasta teemasta. Tämä on moniäänisyyttä, joka paljastaa elämän moninaisuuden ja inhimillisten kokemusten monimutkaisuuden." (Teerijoki 2001, Koskenniemen 2007, 67 mukaan.)

Voisikin sanoa, että dialogisen tilan löytymisen esteenä ovat vain omat pelkomme. Pelkomme siitä, että paljastumme. Meidän ihmisten on astuttava pelkojemme yli, on uskallettava kohdata. Dialogissa voimme puhua ja vertailla omia ainutlaatuisia kokemusmaailmoitamme, siitä voimme oppia. Tämän näkökulman valossa oman taiteilijuuteni kautta annan ihmisille tilaa kasvaa ja oppia itsestään.

Määrittelenkin dialogista työskentelyä hyödyntävän taiteen tekemisen myös taidekasvatukseksi, sillä uskon, että näiden prosessien kautta me myös opimme toisistamme ja pystymme muuttamaan toinen toisemme käsityksiä maailmasta. Minun tehtäväni taiteilijana on mahdollistaa dialoginen tila siten, että innostan ihmiset avaamaan itsensä rehellisesti mutta arvostavasti, sekä itselleen että muille.

Myös sosiokulttuurisessa innostamisessa puhutaan dialogisesta tilasta. Sosiokulttuurisen innostamisen suomalainen pioneeri, tutkija Leena Kurki on määritellytkin, että innostaminen on ensisijaisesti osallistamista, sillä vain osallistuessaan ihmiset voivat rakentaa arkipäiväänsä. Innostamisen kautta ihminen on itse keskeinen toimija omien tarpeidensa määrittelyssä, toiminnan suunnittelussa ja toiminnan arvioinnissa. Hän sitoutuu toimintaan oman arkipäivänsä muuttamiseksi laadultaan paremmaksi, solidaarisemmaksi ja välittävämmäksi. (Kurki 2008, 106.)

Sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta katsottuna pyrkimykseni onkin siis saavuttaa ryhmissäni kulttuurinen demokratia. Tutkija-taiteilija FT Raisa Fosterin mielestä kulttuurinen demokratia on tila, jossa saadaan ihmiset osallistumaan ja toimimaan aktiivisina jäseninä yhteisössä. (Foster 2015, 55). En kuitenkaan tarkoita dialogisella tilalla sitä, että taiteelliseen prosessiin osallistuvien tulisi löytää yhteistä todellisuutta, vaan merkityksellistä dialogin kannalta olisi juurikin saada kaikkien osallistujien todellisuuskäsitykset kulkemaan rinnakkain, jonka avulla mahdollistuu myös yhteisen ymmärryksen ja koheesion löytyminen. Uskonkin, että dialogisen tilan saavuttaminen vaatii jokaiselta kokonaisvaltaista vastavuoroisuutta, itsen ja toisen tunnistamista sekä olemassaolon tunnustamista.

Tämä sama lainalaisuus pätee myös itseeni taiteilijana ja taidekasvattajana. Vaikka toiminkin työssäni toiminnan moottorina, voin kuitenkin avata taiteellisen tilan itselleni ja ryhmälle vain kysymysten ja yhteentörmäysten maailmana, jossa ei ehkä yhtä oikeaa vastausta ole tarpeellista löytää.

2.3 Tunnustuksen pedagogia

Raisa Foster puhuikin kehittämässään pedagogisessa ajattelumallissaan (engl. pedagogy of recognition) juurikin vastavuoroisesta tunnustuksesta. Hän pitää tunnustuksen saamista, sekä itseltämme että toisiltamme, ihmisyyden eteenpäin ajavana voimana niin henkilökohtaisen elämän kuin politiikankin suhteen, mikä voidaankin nähdä yhtenä keskeisenä ihmisoikeutena. (Foster 2015, 57-58.) Tätä ajattelumallia käyttäen pystyn syventämään taiteilijuudessaani tavoittelemaani dialogisen tilan käsitettä.

Foster määrittelee tunnustuksen pedagogian kolmen askeleen kautta, jotka ovat

tunnistaminen, tunteminen ja tunnustaminen. Foster (2015, 65–67) käyttää esimerkeissään itse kehittämänsä taiteellis-pedagogista menetelmää, tanssiinnostamista, mutta näen itse tunnustuksen pedagogian liittyvän laajemmin yhteisöissä toimivan taiteilijan eettisiin lähtökohtiin. Kun peilaan näitä askeleita omaan toimintaani, tuovat nämä kolme tasoa kaikki toimintaani arvopohjan, jonka kautta minun on helpompi suunnitella toiminnan sisältöä ja kannatella omaa taiteilijuuttani.

Ensimmäisen askeleen lähtökohtana on irtautuminen tietämisestä ja siirtyminen tunnistamiseen. Minun tehtäväni ei ole taiteilijana ja taidekasvattajana tietää vastauksia niihin kysymyksiin, joita olen prosessin alussa kysynyt, vaan tavoitteeni onkin yhdessä ryhmän kanssa tutkien tunnistaa itsestämme ja toisistamme jotain uutta. Koko taiteellisen prosessin voisikin nähdä tutkimuksena, jossa yhdessä sekä kysytään kysymyksiä ja etsitään moninaisia vastauksia. Yhtä totuutta ei ole olemassa.

Toinen askel, tunteminen, taas liittyy siirtymistä itsetunnosta itsetuntemukseen. Fosterin mukaan rakennamme itseämme toisten ihmisten kautta ja omat kokemuksemme syntyvät suhteessa toiseen. Hän näkee identiteetin narratiivisena ja performatiivisena eli siitä kuinka me hahmotamme itseämme sekä roolien että kertomusten kautta. Taiteellisen toiminnan kautta me voimme siis syventää tuntemusta itsestämme muiden osallistujien kautta. Tämän ajatusmallin kautta määrittelemme kysymyksiin voi löytyä yllättäviä vastauksia, joita ilman toisiamme olisi pystyneet millään löytämään. Tarvitsemme siis toisiamme löytääksemme itsemme.

Tunnustuksen pedagogian kolmantena askeleena Foster määrittelee siirtymisen suvaitsevaisuudesta vastavuoroisuuteen. Foster sanookin, kuinka toiminnan tavoitteena ei voi olla ihmisten muuttaminen tietynlaiseksi vaan tuoda toiminnan avulla uudenlaista perspektiiviä ihmisten elämään. (Foster 2015, 67.) Kun puhutaan yhteisölähtöisyydestä taiteessa, voi työskentelyn tulosten kannalta nähdä tämän askeleen erittäin merkityksellisenä. Vain itsen ja toisen tunnustamisen kautta me pystymme luomaan arvostavan maailman, jossa näkisimme toisemme tasa-arvoisesti, etsien ennemmin yhteisiä rajapintoja kuin vastakkainasettelua.

2.4. Hybriditaiteilijuus

Taiteilija-identiteettini ja työni sisällön määrittely on tuottanut itselleni usein vaikeuksia, sillä yhteisötaiteen parissa työskentelevänä työkuvani on hyvin vaihteleva ja yksilöllinen. Tähän suuri syy varmasti on, että tällaisissa prosesseissa taiteilija on usein ainoa palkkaa toiminnasta saava henkilö, joten hänen vastuulleen jäävät monet kokonaisuuden hallinointiin ja loppuunsaattamiseen liittyvät tehtävät. Työ suoritetaan myös usein ympäristössä, jota ei ole alun perin suunniteltu taiteen tekemiselle. Lisäksi yhteisöllisen työskentelyn luonteelle on yleistä, ettei prosessin lopputuloksesta ole välttämättä minkäänlaista ideaa siinä vaiheessa, kun toiminta käynnistyy. Tämän takia työkuvaa ja -tehtäviä on vaikea määrittää kovin tarkasti.

Erikoistutkija Sari Karttunen on tutkiessaan yhteisöllisen taidetoiminnan luonnetta ja yhteisötaiteilijoiden identiteettiä tarkastellut hybridisyys-käsitettä (Karttunen 2017). Hän näkeekin tutkimuksessaan tekemiensä yhteisötaiteilijahaastattelujensa kautta, että monet hybridisoitumisen piirteet tulevat etenkin yhteisötaiteen saralla esiin. Näistä esimerkkeinä hän nostaa esiin taiteilijan roolin tavanomaistumisen, toiminnan siirtymisen taideinstituutioiden ulkopuolelle sekä sen, kuinka yhteisötaide haluaa palvella muitakin kuin taiteen sisäisiä tavoitteita. Taidetta ja taiteilijaa ei enää tarvitse eristää ulkoisilta vaikutteilta.

Hybridisoituminen terminä kuvaa hyvin omaa taiteilija-identiteettiäni. Haluan työskennellä monialaisesti ja ammentaa taiteellisen työskentelyni lähtökohdat ja tavoitteet yhteisöistä itsestään. Olen alkanut näkemään itseäni yhä enemmän ihmisten ja yhteisöjen innostajana ja mahdollistajana, vierellä kulkijana, jonka kautta osallistujat voivat alkaa toteuttamaan luovaa puoltaan ja tuomaan esiin näkökulmansa maailmasta.

Karttunen käyttää taiteilijan aseman muuttumisen kohdalla myös termiä taiteen "dedifferentiaatio" tai "deinstitutionalisaatio". Näiden termien avulla määritellään tilannetta, jossa taiteen ja taiteilijan sekä muun yhteiskunnan rajat rikkoutuvat. Taiteilija ei ole enää eristettynä tietyn taideinstituution sisälle, vaan hän voi vaikuttaa ja vaikuttua uusissa ympäristöissä soveltaen osaamistaan tätä kautta. Karttunen määrittelee myös dedifferentiaatiota taiteilijaidentiteetin muutoksella, jossa irtaannutaan myyttisestä taiteilijakäsityksestä. (Karttunen 2017.)

Itsestäni vanha autoritäärinen taiteilijamytti, jossa minä teatteriohjaajana tuottaisin taiteellisen sisällön osallistujien ollessa minulle toisarvoisia, tuntuu kaukaiselta. Pysin arvostamaan ryhmiäni täysmääräisesti ja kunnioittamaan heidän taiteellista näkemystään yhtäläisesti. Karttunen onkin haastatteluissaan havainnut myös, kuinka yhteisötaiteessa taiteilijat luovuttavat taiteellista kontrollia ja tekijyyttä osallistujille, minkä hän myös näkee osana hybridisoitumista. Toisaalta Karttunen painottaa tämän olevan taiteellinen kannotto, jollaisena yhteisöjen parissa toimineet taiteilijat näkevät työnsä (Karttunen 2017). Kysymys on siis valinnasta, kuinka omaa taiteilijuuttaan toteuttaa. Aiemmin mainitsemani tarve toimia juuri lähellä ihmistä tukee tätä näkemystä. Tavoitteeni on, että tekemilläni taideteoilla olisi merkitystä ja vaikutusta. Yhteisössä toimiessani koen taiteellisen työn saavuttavan enemmän merkitystä kuin taideinstituution sisällä toimiessani.

2.5. Taiteen toiminnallinen yhteys maailmaan

Mutta mikä saa minut innostumaan ihmisistä ja heidän tarinoistaan ja lähestymään niitä esittävän taiteen keinoin? Tutkija Jaana Venkula (2003, 45) puhuu siitä, kuinka taiteen luoma yhteys maailmaan on ennen kaikkea toiminnallinen. Se, että harjoitamme tai koemme taidetta, harjaannuttaa samalla ajattelemisemme ja toimintamme taitoja. Taiteen kautta minä pystyn aktiivisesti vaikuttamaan, toimimaan ja samalla oppimaan itsestäni ja ympäröivästä maailmasta. Voinkin löytää aktivistin sisältäni, joka kaipaa muutosta ja haluaa oman toiminnan kautta puuttua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja muuttaa maailmaa paremmaksi paikaksi elää. Lisäksi haluan tarjota tämän saman mahdollisuuden ryhmilleni.

Esittävässä taiteessa läsnäoleva lihallisuus ja hetkellisyys toimivat keinoina pysäyttää ihminen ajattelemaan ja näkemään asioita uudella tavalla. Venkula puhuukin myös siitä, kuinka merkityksellistä on, että vain muuttamalla todellisuuskäsitystä pystymme muuttamaan ihmisinä tapojamme toimia ja ymmärtää maailmaa. Tässäkin kohdassa merkityksellisintä on toiminta ja Venkula määritteleekin taiteen todellisuussuhteistamme toiminnallisimmaksi. (Venkula 2003, 27.)

Yhteisölähtöisyydestä esiinnouseva toiminnallisuus taiteessa avautuu lisää myös filosofi Richard Shustermanin ajatuksien pohjalta. Shusterman painottaa pragmatistisessa esteetikassaan taiteen aktiivista ja käytännönläheistä roolia ihmisen elämässä. Hän puolustaa esteettisen kokemuksen merkitystä ja hänen mukaansa hyvän yhteiskunnan on

turvattava jäsenilleen mahdollisuus esteettisesti tyydyttävään elämään (Shusterman 1997, 178) Hän listaa ainakin neljä eri dimensiota ja merkityssisältöä esteettiselle kokemukselle. Esteettinen kokemus Shustermanin mukaan on:

1. arvokasta ja ilahduttavaa / nautittavaa (*evaluative dimension*)
2. elävästi koettua ja subjektiivisesti väritynyttä, se vie mukanaan, kiinnittää nykyhetkeen ja kuljettaa pois arkirutiineista (*phenomenological dimension*)
3. mielekäs kokemus, ei vain tuntemus (*semantic dimension*)
4. luonteenomainen kokemus, jonka voi identifioida taiteen yhteydessä ja jonka avulla voi tavoittaa taiteen olennaisen merkityksen (*demarcational – definitional dimension*) (Shusterman 1999; 2000, 17; Liikasen 2003, 29 mukaan.)

Yhteisölähtöisessä taiteessa taide kumpuaa tekijöistä itsestään. Kuten jo aiemmin korostin, itse tavoittelen työssäni myös sitä, että prosessin aikana osallistujat toimivat kansani yhtä lailla taiteilijoina, eli taiteilijan ”roolin” saa ottaa käyttöönsä niin halutessaan. Tätä kautta jokainen osallistuja taiteen aktiivisena sisällöntuottajana pystyy tarjoamaan sekä itselleen ja muille Shustermanin korostamia esteettisiä kokemuksia toiminnan kautta ja saavuttamaan samalla myös mahdollisesti kaikki neljä Shustermanin määrittelemää dimensiota.

Yhtenä merkityksellisenä lähtökohtana on siis taiteelliseen toimintaan sisältyvä vapaaehtoisuus. Yhteisöissä toimivana taiteilijana minun on annettava valtaa toimijoille itselleen samalla kun vapautan oman taiteilijuuteni dialogiin ryhmän kanssa. Olenkin samaa mieltä psykoterapeutti ja teatteri- ja sosiaalipedagogi Ursula Hallaksen kanssa vapaaehtoisuuden välttämättömyydestä. Hän on määritellyt opinnäytetyössään taiteelle ominaisiksi piirteiksi vapauden ja hallitsemattomuuden läsnäoloa, jotka taiteen tekijöiden tulisi hyväksyä osana ihmisyyttä, jotta luova tila mahdollistuisi. (Hallas 2012, 19.) Hänestä yhteisöllisyys muodostuu teoista, jotka vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vain vapaaehtoiseen osallisuuteen perustuva rakentava toimintaympäristö ja ryhmä, jonka jäsenet tuntevat yhteisöönsä sekä riippuvuutta että riippumattomuutta, pystyy edesauttamaan yhteisöllisyyden kokemuksen muodostumista.

2.6 Aktivistitaiteilija

Käytin aikaisemmin tekstissäni sanaa aktivisti. Yhteisöissä toimiessani teen aina intervention siihen osallistuvan tai sitä katsovan todellisuuskäsitykseen. Tämä on yksi

merkityksellisimmistä asioista, joita minun tulee muistaa, kun kohtaan ihmisiä taiteen äärellä. Minä vaikutan omalla toiminnallani osallistujiin ja sillä mitä sanon ja miten toimin, on merkitystä. Huomaan, että pohtiessani taiteilijuuttani huomaan, että hyvin usein tavoitteeni on selkeästi pysäyttää osallistujat pohtimaan, millaisessa maailmassa he kokevat elävänsä ja kertomaan siitä. Markku Hyypä ja Hanna-Liisa Liikanen ovat määritelleet yhteisötaiteen tavoitteiksi yksilöiden ja yhteisöjen vahvistamisen luovassa ja tasa-arvoisessa taiteellisessa toimintaprosessissa, jotka toteutuvat taiteilijoiden ja osallistujien kesken (Hyypä & Liikanen 2005, 132). Haluankin antaa taiteen tekemisen kautta osallistujille mahdollisuuden tulla osaksi yhteiskunnallista keskustelua, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Uskon myös, että Fosterin (2015) määrittelemän tunnustuksen pedagogian kautta tavoitteet vastavuoroisesta tunnistamisesta, tuntemisesta ja tunnustamisesta vahvistavat sekä yhteisöä että yksilöä.

Jos haluan vahvistaa yhteisön jäseniä ja rohkaista heitä vaikuttamaan, niin voinko kutsua itseäni myös aktivistiksi? Eettisyyden näkökulmat ja eettinen pohdinta ovat kuitenkin pääsääntöisesti oman taiteeni keskiössä. Ja voiko toisaalta kasvattajan määritellä myös aktivistiksi? Valitsen usein toimintaympäristöiksi ryhmiä, jotka sijoittuvat yhteiskunnan marginaaliin. Haluan asettua taiteilijana heidän puolelleen ja vahvistaa näitä yhteisöjä ja niissä eläviä yksilöitä toimimaan. Haluan siis muuttaa heidän kokemaansa maailmaa heille paremmaksi. Dialogisen tilan syntyessä muokkaan toimintani kautta ihmisten käsitystä todellisuudesta. Huomaankin tässä itselleni eettisen ongelman: Miten voin muuttaa taiteilijana ja aktivistina maailmaa itse jos haluan tuoda yhteisön äänen esille? Kuinka paljon voin tuoda itseäni esiin? Ensinnäkin minun on harkiten valittava ne keinot ja työkalut, joilla toimin. Lisäksi kun toimin yhteisöissä, on minun pidettävä erityisen tarkkaan mielessä, kuinka myös minun tulee olla auki osallistujien omille todellisuuksille, sillä muuten suhde ei ole dialoginen.

Taiteellista työtä tehdessä minun on pohdittava myös, millaiseen lopputulokseen taiteilijana haluan pyrkiä? Tutkija Teija Nuutinen on artikkelissaan määritellyt, että yhteisötaiteessa muodostuvan yhteisötaidetuotoksen tai yhteisöteoksen ei tarvitse olla näytteille asetettava taideteos, vaan sen vaikutukset näkyvät prosessiin osallistuneiden elämässä, sydämissä ja mielissä (Nuutinen 2007, 12). Itse kuitenkin koen, että puhuttaessa esittävästä taiteesta esitykset tärkeänä osana yhteisöllistä prosessia. Niiden kautta osallistujat todentavat oman toimijuutensa. Lisäksi luomme yhdessä prosessille esityksen kautta määränpään ja tavoitteen, jota kohti etenemme. Uskon

myös, että esityksen avulla toteutuvan julkitulon kautta taiteellinen toiminta muuttuu osallistujille uudella tavalla merkitykselliseksi, sillä avaamme dialogin myös ympäröivään maailmaan. Esitys antaa mahdollisuuden tulla esiin omana itsenään. Ryhmän jäseniä ei kuitenkaan tule velvoittaa tulemaan lavalle, ja lopputeoksen muoto tulee löytää yhteisesti osana taiteellista prosessia.

Voin sanoa siis olevani tällä hetkellä hybriditaiteilija, joka toimii esittävän taiteen kentällä sekä taidekasvattajana, innostajana, mahdollistajana sekä aktivistina. Yhteisöt toimivat taiteeni lähtökohtana.

3 HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerron tarkemmin, mitkä olivat kehittämishankkeeni lähtökohdat ja tavoitteet. Taiteilijuuteni kehittymisen kannalta yhteisölähtöisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen korostaminen oli merkityksellistä hankkeen suunnittelussa. Lisäksi halusin myös kokeilla rohkeasti itselleni uutta tapaa tehdä yhteisölähtöistä taidetta. Asetinkin näiden ajatusten pohjalta kehittämishankkeeni tavoitteeksi valmistaa vuonna 2017 yhteisölähtöisen teatteriesityksen, jossa nostan esiin ikääntyvän miehen näkökulmaa tämän päivän Suomessa. Hankkeen lähtökohtien linjaamisen aloitin jo alkusyksystä 2016.

3.1 Kohderyhmän valinta

Merkityksellisin ja haasteellisin kohta koko kehittämishankkeen käynnistämisessä oli kohderyhmän valinta. Huomasin, että koska alkuperäinen idea oli esityslähtöinen, oli myös minun määriteltävä selkeämmin aihe, joka mielestäni oli kiinnostava ja johon halusin ottaa kantaa. Kohderyhmää ja esityksen aihetta valitessani seurasinkin myös paljon mediassa tapahtuvaa julkista keskustelua. Ikääntyvien ihmisten yksinäisyys nousi kiinnostavana ja ajankohtaisena aiheena esiin. Yleisradion internet-sivuilla Matti Aholan julkaisemassa artikkelissa kerrottiin vanhusten yksinäisyydestä. Siinä mainittiin, että laajan tutkimuksen mukaan 39% yli 75-vuotiaista koki itsensä toisinaan usein tai aina yksinäiseksi. (Ahola 2012.)

Tämän artikkelin pohjalta aloin etsimään lisää tietoa vanhusten yksinäisyydestä. Tutkija Pirkko Routasalon ja työryhmän Vanhustyön keskusliitolle tekemän geriatrisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeen kyselytutkimuksen mukaan (2005) iäkkäiden yksinäisyys näyttäytyy konkreettisina läheisten menetyksinä, oman toimintakyvyn huononemisenä ja yksin asumisena. Se voi ilmetä tutkimuksen mukaan rajoittuneisuutena osallistua tapahtumiin, joissa voisi tavata toisia ihmisiä ja olla heidän kanssaan sosiaalisessa kontaktissa. Myönteinen yksinäisyys puolestaan mahdollistaa oman eletyn elämän tarkastelemisen rauhassa. Geriatrisen tutkimuksen mukaan myös asioiden arvottaminen elämänkokemuksen tuomalla viisaudella sekä mielenrauhan saavuttaminen on näin mahdollista. (Routasalo, Pitkälä, Kautiainen, Savikko & Tilvis 2005, 7–8.)

Tämän tutkimustuloksen valossa koin, että minun olisi mahdollista taiteellisen toiminnan kautta tuottaa ikääntyville ihmisille mahdollisuuksia sekä sosiaaliin tilanteisiin sekä oman elämän myönteiseen tarkasteluun. Minulla voisi siis olla kehittämishankkeeni kautta mahdollisuus lisätä hyvinvointia ikäihmisten parissa, samalla kun voisin haastaa heitä taiteelliseen työskentelyyn ja antaa heille myös tilaisuuden tuoda omia ajatuksiaan esille julkiseen keskusteluun lopputyön kautta.

Ikäihmiset kohderyhmänä tuntui kuitenkin liian laajalta, joten pitkän pohdinnan jälkeen päätin kaventaa kohderyhmäksi pelkästään seniori-ikäiset miehet. Aluksi jaottelu sukupuolen mukaan tuntui rajulta, mutta asiaa lisää pohtiessani löysin rajaukselle myös perusteita. Lähipiirissäni tekemässäni pienessä kyselyssä tuli ilmi, että heidän mielestään suomalaisesta ikääntyvästä heteroseksuaaliseksi oletetusta miehestä ajatellaan usein hyvin stereotyyppisesti. Hänet nähdään arvokonservatiivina, joka on usein hyvin ehdoton, varautunut, kylmäkiskoinen ja sisäänpäin kääntynyt, joka elää ”menneessä”. Minua alkoikin kiinnostaa, mitä ikääntyvä mies ajattelee itsestään ja ympäröivästä maailmasta juuri nyt? Mitkä ovat ikääntyvän miehen olemassaolon normit ja säännöt? Onko tuo stereotyyppinen ajattelumalli totta ja onko tai saako ikääntyvä mies ylipäänsä olla herkkä?

3.2. Taiteellisen työskentelyn lähtökohdat

Vaikka kohderyhmä, seniori-ikäiset miehet, määritteli vahvasti oman kehittämishankkeeni lähtökohtia, oli itselläni myös henkilökohtaisia taiteellisia tavoitteita. Koin merkitykselliseksi sen, että pääsisin tässä hankkeessa myös itse näyttämölle, jota en ollut aiemmin yhteisöllisissä taideprosesseissa päässyt tekemään. Halusin siis palata ns. omaan nuoruuteeni haaveisiin ja samalla tehdä ikäihmisille suunnattua korkealaatuista kiertueatteria. Mielestäni palvelutalojen palveluja käyttäville ikäihmisille tarjottavat esitykset ovat usein hyvin yksilöllisiä. Aiheet tuntuvat liittyvän usein vanhan muisteluun ja sota-aikaan. Tuntuu jopa, että esitykset rakennetaan tarkoituksenmukaisesti viihteelliseksi ja kaikkia miellyttäväksi, eikä ikääntyville ihmisille anneta mahdollisuutta haastaa taiteen kautta itseään. Muistan eräänkin palvelutalossa asuvan naisen kommentin tämän tyyppisen musiikkipitoisen muisteluesityksen nähtyään sanovan, kuinka ”ne vaan panee siinä esityksessä vanhoja ihmisiä halvalla”. Yhtään katsojaa hänen sosiaalisesta statuksestaan tai fyysisestä kunnostaan huolimatta ei siis kannattaisi aliarvioida.

Halusin tuottaa hankkeeni avulla esityksen, joka herättelee sen kokevia ihmisiä miettimään myös, mitä taide heille merkitsee. Halusin itse olla noiden seniorimiehistä kumpuavien tarinoiden tulkki, joko yksin tai yhdessä ryhmäläisten kanssa. Koenkin merkityksellisesti, että teatteria tulisi tehdä rohkeasti. Uskon vahvasti, että taide ja kulttuuri lisäävät hyvinvointia ja terveyttä, mutta hyvinvoinnin käsite voi joskus tarkoittaa myös sitä, että joutuu itselle vaikeiden asioiden eteen. Taiteen kautta ihminen saattaakin saada mahdollisuuden reflektoida itseään etäännyttäen itsensä, purkaa tunteita ja tulla kohdatuksi.

Tämän tavoitteen tiimoilta lähdinkin kokoamaan itselleni taiteellista työryhmää, jonka kanssa pystyisimme haluamani esityksen valmistamaan. Kaikilla työryhmän jäsenillä tulisi olla ymmärrystä soveltavan taiteen tekemisestä sekä kohderyhmästä. Lisäksi ryhmä ei saisi olla liian suuri, jotta pystyisimme saamaan toiminnalle rahoituksen. Päädyinkin lopputulokseen, jossa päätin hakea taiteelliseen työryhmään jäseniksi itseni lisäksi kahta henkilöä: ohjaajaa ja muusikkoa. Tämän lisäksi otin tavoitteeksi löytää työryhmään mukaan myös tuottajan.

Toisena itselle merkityksellisenä, sisällöllisenä virikkeenä, voi myös pitää runoilija Eeva Kilven tekstiä ”Laulu rakkaudesta“. (Liite 1). Runo käsittelee rakkautta, intohimoa ja seksuaalisuutta vanhemman naisen näkökulmasta. Koen, että seksuaalisuus ikäihmisten kohdalla on yhteiskunnassamme tabu, joten halusin runon kautta lähestyä aihetta myös ikääntyvän miehen näkökulmasta. Runon loppu, on kirkkaana päivä ja ilta, valikoitui myös tätä kautta esityksemme nimeksi.

3.3. Yhteisölähtöisyyden huomioinen hankkeessa

Kolmanneksi kehittämishankkeeni lähtökohdaksi voisi mainita yhteisölähtöisyyden. Koska tavoitteeni oli toteuttaa seniorimiesten kanssa yhteisölähtöisin menetelmin toteutettu teatteriesitys, oli ainoa keksimäni tapa löytää sisältö ja materiaali esitykseen tästä suuresta miesyhteisöstä itsestään. Otinkin lähtökohdakseni aktivoida hankkeeseen mukaan noin kaksikymmentä eri puolella Pirkanmaata asuvaa seniorimiestä mukaan yhteisölliseen toimintaan ja samalla luoda heille edellytyksiä tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä omassa yhteisössään että laajemmin esityksen myötä alueellisesti ja valtakunnallisella tasolla.

Yhteisölähtöisyyttä korostaen päätin myös, että vaikka ammattitaiteilijatyöryhmä itsessään oli tiivis, jätin miehille itselle mahdollisuuden päättää, haluaisivatko he olla mukana esityksessä fyysisesti näyttämöllä. Koin merkitykselliseksi, että miesten äänien tulisi kuulua vahvasti esityksessä, joten jätin mahdollisuuden myös videokuvan ja ääninauhojen käytölle. Lisäksi päätin liittää esityksen nimeen myös ajatuksen oman taiteilijuuteni lähtökohdista, Raisa Fosterin tunnustuksen pedagogiasta. Esityksen lopulliseksi nimeksi muotoutuikin "On kirkkaana päivä ja ilta - vanhan miehen tunnustukset".

4 TAITEELLISEN PROSESSIN VAIHEET

Tässä luvussa kuvaan tarkemmin kehittämishankkeen etenemistä ja siinä tekemiäni havaintoja liittyen omaan työskentelyyni. Reflektoin samalla työpäiväkirjaani merkitsemiäni kokemuksia. Koko kehittämishankkeeni taiteellinen prosessi jakautui lopulta viiteen eri vaiheeseen: suunnitteluvaihe, materiaalinkeruutyöpajat, käsikirjoitus- ja säveltämisvaihe, taiteellisen työryhmän harjoitteluvaihe ja esityskiertue. Projekti pysyi alkuperäisen suunnitelman mukaisessa aikataulussa, vaikka osa rahoituspäätöksistä tulikin tietoon vasta prosessin jo alettua.

4.1. Suunnitteluvaihe

Hankkeen ensimmäinen vaihe oli taiteellisen prosessin suunnitteluvaihe, jonka pohjana toimivat omat aiemmat pohdintani hankkeen sisällöksi. Suunnitteluvaiheen päätavoitteena oli kirkastaa prosessin ydinajatus, selkeyttää ja aikatauluttaa sen eri toimintavaiheet, löytää projektiin sitoutuneet toimijat sekä hakea sille rahoitus. Suunnitteluvaiheen pituus oli n. kolme kuukautta, marraskuusta 2016 tammikuuhun 2017. Toimin tässä kohdassa projektia sen taiteellisena johtajana, sillä koko projektin idea oli tullut itseltäni. Lisäksi toimin tuottajana, sillä olin alkanut määrittää mahdollisia rahoitustahoja jo ennen kuin muu taiteellinen työryhmä oli löytynyt. Pidin tässä vaiheessa tärkeänä, että rahoitus pyrittäisiin hakemaan useammalta eri taholta, jotta sen saaminen olisi helpompaa.

Tärkeintä oli ensin löytää rahoituskanavat keväällä 2017 suunnitelluille materiaalinkeruutyöpajoille. Näiden työpajojen rahoitus varmistuikin yllättäin jo marras-joulukuussa 2016, jolloin sain kehittämishankkeeni yhteistyökumppaneiksi Tampereen taidekasvatusyhdistyksen ja Kulttuurikeskus PiiPoon hallinnoimat soveltavan taiteen hankkeet, joiden sisältöön tämäntyyppinen seniorimiehille suunnattu asiantuntijatyöskentely sopi. Näiden kahden hankekumppanin mukaantulo helpotti myös loppuprojektin aikatauluttamista, sillä heillä oli tarjota minulle jo valmiit toimintaympäristöt työpajojen toteuttamista varten.

Yhteistyökumppaneiden avulla sain mahdollisuuden toteuttaa yhteensä viisitoista materiaalinkeruutyöpajaa kevään 2017 aikana kolmessa eri pisteessä. Samalla pystyin rajaamaan myös osallistuvien seniorimpiesten määrää myös hankkeen kannalta

sopivaksi. Sovimme sekä Tampereen taidekasvatusyhdistyksen että Kulttuurikeskus PiiPoon kanssa, että työpajoihin osallistuisi asiantuntijoiksi n. 20-25 kappaletta 64-100-vuotiaita miehiä.

Tässä kohtaa myös esityksen nimi alkoi muotoutua, sillä halusin antaa tulevien työpajojen osallistujille konkreettisen tiedon siitä, mihin he olisivat osallistumassa. Siksi esitys sai työnimen ”On kirkkaana päivä ja ilta – vanhan miehen tunnustukset.” Tämä sama nimi jäi myös lopulliseksi esityksen nimeksi. Halusin käyttää esityksen nimessä ”tunnustus” sanaa, joka viittaisi samalla myös Fosterin pedagogiseen viitekehykseen. Lisäksi koin markkinoinnin kannalta selkeämmäksi, että viitataan esityksen nimessä kohderyhmään, jonka takia ”vanha mies” terminä tuli esityksen nimeen mukaan.

Yhteistyökumppaneiden selviäminen hyvissä ajoin materiaalinkeruupajojen osalta helpotti myös taiteellisen työskentelyyn haettavan apurahan sekä muiden vaiheiden aikatauluttamista. Pystyin merkitsemään kehittämishankkeelle omarahoitusosuuden, jonka yhteistyökumppanit maksoivat palkkana työpajojen osalta. Tämän takia pystyin hakemaan Suomen kulttuurirahaston Pirkanmaan rahastolta työskentelyapurahaa kolmelle taiteilijalle heti tammikuussa 2017.

Aikataulutuksen selkiytyttyä pystyin sitouttamaan hankkeeseen myös taiteilijaryhmää. Ryhmä muodostui samanaikaisesti rahoitushakujen kanssa. Se onnistui helposti. Kutsuin mukaan muusikko Silja Kuoppalan ja teatteriohjaaja Riku Laakkosen, joiden kanssa olin työskennellyt myös aikaisemmin. Laakkonen työskenteli myös jo valmiiksi Kulttuurikeskus PiiPoon TEIJO -hankkeessa, joten pystyimme sen kautta tekemään myös materiaalinkeruuta osittain yhdessä. Päätimme alkaa valmistamaan esitystä ehdottamani rakenteen kautta. Lisäksi pystyin sitouttamaan projektiin myös kulttuurituottajaopiskelija Marjo Nevalaisen, jolle myös päätettiin hakea omaa rahoitusta työstä aiheutuvien kulujen kattamiseksi.

Hankkeen ydinajatuksen kirkastaminen koko työryhmälle jäi kuitenkin puolitiehen. Taiteellinen työryhmä ei aikataulullisista syistä pystynyt näkemään toisiaan kuin kaksi kertaa ennen kuin ensimmäiset materiaalinkeruutyöpajat alkoivat. Työryhmälle ei siis suunnitteluvaiheessa jäänyt tarpeeksi aikaa määritellä yhteisiä tavoitteita, joiden avulla materiaalinkeruuta olisi pystynyt täsmällisemmin suunnittelemaan. Lisäksi, koska itse

taiteellisen työn rahoitus ei ollut varmistunut, eivät muut taiteilijat tai tuottaja pystyneet sataprosenttisesti osallistumaan hankkeen suunnitteluun. Tämä aiheutti ongelmia itselleni etenkin ensimmäisten työpajojen suunnittelussa ja ohjaamisessa, joissa toimin yksin.

4.2 Materiaalinkeruutyöpajat

Projektin toisena vaiheena toteutuivat materiaalinkeruutyöpajat. Tavoitteeni oli toteuttaa ne kolmessa osassa helmi-toukokuun aikana kolmessa eri toimipisteessä, jotka yhteistyökumppanit olivat minulle etukäteen määritelleet. Koska toimintaa määrittivät myös kahden yhteistyökumppanin hankkeen omat tavoitteet, suunnittelin jokaisen osuuden toimintasisällöt eri tavoin. Käytin pajoissa kuitenkin mukana esityksen nimeä, joka osallistuvien miesten mielestä oli hauska ja hieman jännittäväkin otsikko, sillä moni koki sen merkitsevän, että työpajoissa saa ehkä paljastaa jotain salaisuuksia. Myös "vanha mies" -määritelmä sopi kaikille osallistujille.

Ensimmäinen työpajaosuus oli tarkoitus toteuttaa ryhmälähtöisesti helmi-maaliskuussa vapaaehtoisesti kokoontuvien miesten kesken, joten suunnittelin materiaalinkeruun mahdollisimman toiminnalliseksi. Ideana oli hyödyntää soveltavan teatterin ja liiketilmaisuuden menetelmiä sekä käyttää keskustelun apuna myös sanataidetta, kuten runoja. Toisessa, huhtikuussa toteutuvassa työpajaosuudessa ytimessä olivat palvelukodissa yksin asuvat miehet. Heidän kanssaan mielekkäin tapa kerätä materiaalia oli nauhoitettavat yksilöhaastattelut. Kolmas, huhti-toukokuussa toteutuva työpajaosuus oli myös ryhmälähtöinen, mutta ryhmäläiset olivat samassa palvelutalossa asuvia miehiä. Heidän työpajojensa sisältöä oli tarkoitus muokata kahden edellisessä ryhmässä tulleiden kokemusten perusteella hyödyntäen sekä toimintaa että haastatteluja.

Päätimme taiteellisen työryhmän kesken aiemmin esittämäni ehdotukseni pohjalta, että taltioin ryhmien toimintaa mahdollisimman tarkasti sekä äänittämällä että kuvaamalla, mutta myös kirjoittamalla itselleni tapaamisista työpäiväkirjaa. Käyttöluvan pyytäminen osallistujilta materiaalien käytön osalta päätettiin toteuttaa suullisesti aina työpajatilanteen alussa. Päätettiin myös, että projektin aikana koottu tallennettu aineisto tullaan tuhoamaan esitysprosessin jälkeen.

Tavoitteenamme oli kerätä eri välineillä mahdollisimman paljon materiaalia, joita

lopullisessa esityksessä pystyttäisiin hyödyntämään. Koinkin yhtenä haasteena, miten pystyisin pitämään kerättävän materiaalin määrän kohtuullisena mutta kuitenkin saada mahdollisimman monta näkökulmaa esiin. Toisena haasteena oli luottamuksen rakentuminen minun ja ryhmien välillä. Kuinka saisin osallistujat avautumaan siten, että saisin esitykseen mielekästä materiaalia? Kuinka paljon voin ohjata itse keskustelua ja määrittää aiheita?

Lisäksi pohdin ennen materiaalinkeruuvaiheen alkua pitkään, millä nimikkeellä kutsuisin osallistuvia miehiä, kun kohtaan heidät työpajoissa. He kuitenkin toimivat taiteellisen työskentelyn sisällöntuottajina. Lopulta päätin kutsua heitä asiantuntijoiksi, koska halusin osoittaa termillä heidän kertomiensa tarinoiden ja osallistumisensa arvon. Tästä myös mainitsin päiväkirjassani: ”Tuntuu, että asiantuntija-nimike otettiin hyvin vastaan. Miehet tuntuivat olevansa tyytyväisiä siihen, että nostan heidän statustaan ylös. Kunnioitus on kaikki kaikessa, nöyryyden mielin on taiteilijan lähestyttävä ryhmäänsä”. (Skön, 21.2.2017.)

4.2.1 Tesoman kulttuurikummi papparyhmä

Ensimmäinen asiantuntijaryhmän toiminta alkoi helmikuussa 2017 Tampereen taidekasvatusyhdistyksen ja Tampereen kaupungin yhteistyössä tuottaman Tesoman kulttuurikummi -hankkeen avulla. Hanke oli määritellyt toiminnalle tavoitteen muodostaa ryhmästä avoin kohtaamispaikka tesomalaisille seniorimiehille. Ryhmän toimintapisteeksi oli valikoituinut Tesomalla sijaitseva palvelukeskus ja kutsu ensimmäiseen tapaamiseen välitettiin hankkeen käytössä olevien tiedotuskanavien kautta. Kutsun avulla ryhmä ei kuitenkaan tavoittanut tarpeeksi osallistujia. Ensimmäiseen tapaamiseen palvelukeskuksen päiväsalin saapui kaksi miestä, jonka lisäksi mukaan osallistui kaksi palvelutalossa asuvaa naista. Miehet olivat tulleet paikalle kuulostelevaan, mistä on kysymys, mutta eivät olleet valmiita sitoutumaan siihen, että kävisivät viikoittain työpajoissani. Vapaaehtoisuuteen perustuva avoin ryhmätoiminta ei selkeästi tavoittanut tarpeeksi kohderyhmääni, joten ryhmän toteutus ja koollekutsuminen piti suunnitella uusiksi.

Ensimmäisellä tapaamisella kävi onneksi ilmi, että palvelukeskuksella toimii myös erillinen ”papparyhmä”, joka koostui palvelutalon läheisyydessä asuvista eläkeikäisistä miehistä. Myös nämä kaksi ensimmäiselle kerralle saapunutta miestä osallistuivat sen ryhmän toimintaan ja ehdottivat, että ottaisain vielä heihin yhteyttä

uudelleen. ”Papparyhmä” oli muotoutunut yhteen aiemmin palvelutalossa toteutetun vapaaehtoistoiminnan hankkeen kautta ja he olivat aktiivisesti mukana palvelukeskuksen tapahtumissa asukkaiden apuna. Heillä oli myös useita yhteisiä harrastuksia, kuten viikoittainen kuntosalivuoro. Ryhmällä ei kuitenkaan ollut erillistä vetäjää, joten kommunikointi heidän kanssaan oli haasteellista.

Päätin selvittää ”papparyhmän” kokoontumisajat tarkemmin ja muutimme Tampereen taidekasvatusyhdistyksen kanssa hankkeen toimintasuunnitelmaa siten, että työpajakokonaisuuteni kohdentuisi selkeästi näiden vapaaehtoisaktiiviryhmän toiminnan tukemiseksi. Otin yhteyden palvelukeskuksen esimieheen, joka kutsui ryhmän kokoon. Saimme sovittua, että tapaan ”papparyhmän” viisi kertaa heidän kuntosalivuoronsa yhteydessä, jota hieman pidennetään, jotta heillä on myös mahdollisuus päästä tekemään viikottainen treeni.

Ryhmän toiminta saatiin vihdoin käynnistettyä helmikuun puolivälissä ja ensimmäisellä kerralla paikalla olikin kymmenen aktiivista ja puheliasta miestä. Toimintaympäristö muuttui palvelukeskuksen kuntosaliksi. Tämä aiheutti sen, että jouduin myös muokkaamaan alkuperäistä ajatustani toiminnan sisällöstä. Kuntosali tilana oli sen verran esteellinen, että emme pystyneet tekemään mitään liikkeellisiä tai fyysisiä harjoitteita yhdessä kuntosalilaitteita lukuunottamatta. Tämän huomattuani päätinkin, että koko toiminta muutetaan ryhmähaastatteluiksi, jotka nauhoitan materiaaliksi esityksen käsikirjoittamisvaihetta silmällä pitäen.

Toiminnan sisällön muututtua selkeästi toiminnallisuudesta keskusteluksi, jouduin myös tekemään linjauksia siitä, millaisia aiheita nostan haastattelutilanteissa esiin. Voi siis sanoa, että käsikirjoituvaihe piti aloittaa heti. Koska emme olleet taiteilijaryhmänä ehtineet määritellä aiheita tai tavoitteita esityksen sisällölle, koin, että en pystynyt saamaan tämän ensimmäisen asiantuntijaryhmän haastatteluista tarpeeksi irti. Kokonaisuus ei ollut hahmottunut itsellenikään täysin. Haastattelukysymykset olivat hyvin laveita, ja keskustelu poukkoili ryhmäläisten toimesta asiasta toiseen. Lisäksi projektin loppurahoitukseen liittyvä epävarmuus kalvoi mielessä.

Kuntosali haastattelutilana oli hieman häiritsevää, sillä osa ryhmäläisistä halusi aloittaa kuntosaliharjoittelun samalla kuin haastattelutilanne oli käynnissä, vaikka heidän salivaraustaan oli pidennetty juurikin haastattelutilanteen rauhoittamiseksi. En

kuitenkaan puuttunut tähän, sillä arvelin, että tällä tavalla haastattelutilanne olisi välittömämpi ja arkisempi ja siten myös keskustelu voisi olla vapautuneempaa. Työpäiväkirjamerkinnästäni huomaakin, että olin jännittynyt ja turhautunut ryhmän toiminnasta ja koko projektin toteutumisesta:

”Papparyhmä: Keskustelua nousee esiin ja ryhmässä on paljon aktiivisia miehiä, osittain kuitenkin mennään aiheen vierestä. Jos kysyn jotain, puhutaan kohta jostain muusta asiasta. Hauskaa kuitenkin on. Tuntuu, etten oikein tiedä, mitä kysyä. Jokaista heistä pitäisi haastatella yksilöllisemmin, jotta pääsisin syvemmälle kiinni heidän ajatuksiin ja tarinoihin, mutta tälle ei ole aikaa. Ja mitä materiaalilla tehdään, jos apurahaa ei tulekaan?” (Skön, 21.2.2017.)

Miehiä kävi kokoontumisissa suhteellisen aktiivisesti, mutta he myös vaihtuivat viikoittain. En pystynyt sitouttamaan ryhmäläisiä toimintaan, sillä se perustui jo heidän aiemmin muodostamiinsa sääntöihin. Yhteisö oli ennalta muotoutunut, jonka takia koko toiminta muokkautui vahvasti osallistujien impulssien mukaan, vaikka itse taiteilijana olinkin keskustelua ohjaamassa.

4.2.2 Hervannan yksilöhaastattelut

Kulttuurikeskus PiiPoon rahoittaman TEIJO (Tee itse ja osallistu) -hankkeen kautta pääsimme tekemään hervantalaiseen palvelukeskukseen myös yksilöhaastatteluja. Tässä vaiheessa mukaan toimintaan tuli työpariksi Riku Laakkonen, jonka kanssa tein haastattelut yhdessä.

Yksilöhaastattelut tehtiin pääsääntöisesti palvelukeskuksen asunnoissa asuvien miesten kotona. TEIJO-hankeessa oli asetettu tavoitteeksi löytää mukaan miehiä, jotka eivät mielellään osallistu palvelukeskuksen muuhun toimintaan eli haastattelujen avulla oli tarkoitus houkutella miehiä lähtemään kotoaan. Viimeiselle kerralle suunnittelimmekin yhteistä tapaamista kaikkien haastateltavien miesten kanssa.

Tapasimme yksilöhaastattelujen avulla lopulta kolme eri miestä. Haastattelut tehtiin miesten kodeissa. Toimme vierailulle aina mukanaamme pullaa. Haastattelukysymysrunko oli tässä vaiheessa jo ensimmäisen asiantuntijaryhmän työpajojen kautta muodostunut tarkemmaksi. Näimme kuitenkin yksilöhaastateltavia

prosessissa vain yhden kerran, joten sovelsimme kysymyksiä asettelua aina haastattelukohtaisesti. Jokainen n. 60 min. kestänyt haastattelu nauhoitettiin.

Verrattaessa ryhmä- ja yksilöhaastattelujen tuloksia, saimme yksilöhaastattelujen kohdalla selkeästi yksilöllisempiä ja henkilökohtaisia tarinoita esiin. Kuitenkin huomaan päiväkirjamerkinnöistäni, että olisin kaivannut heidän kanssaan vielä enemmän aikaa: ”Yksi haastattelukerta oli liian vähän tämän tyyppiselle toiminnalle. Ei pysty rakentamaan luottamusta näin lyhyessä ajassa, haluaisin päästä vielä syvemmälle haastatteluissa.” (Skön, 31.03.2017.)

Lisäksi emme mielestäni saavuttaneet täysin tässä kohtaa TEIJO-hankkeen asettamia tavoitteita. Osittain tämä johtui palvelutalossa tapahtuneista henkilöstömuutoksista, jonka takia aloittaessamme haastatteluja ei haastateltavia miehiä oltu valmisteltu toimintaan. Emme myöskään tästä syystä pystyneet järjestämään lopuksi yhteistä kokoontumiskertaa, sillä se ei käynyt haastateltavien aikatauluihin.

4.2.3 Kangasalan herrakerho

Kolmanneksi asiantuntijaryhmäksi saimme TEIJO-hankkeen kautta Kangasalla toimivan palvelukodin asukkaista koostuvan miesryhmän, jonka nimesimme tapaamisten alussa ”herrakerhoksi”. Tapasimme ryhmän kanssa yhteensä viisi kertaa huhtitoukokuussa 2017. Palvelukodin oma virikeohjaaja oli jo käynnistänyt ryhmän toiminnan aiemmin. Uskon tämän olleen suurena vaikuttimena sille, että osallistuminen ryhmään oli runsasta. Tapaamisiin osallistui joka kerralla 8-12 miestä. Ryhmässä kävi myös yksi palvelutalon ulkopuolella asuva seniorimies.

Herrakerhon kokoontumisten suunnittelun ja toteutuksen tein yhdessä Riku Laakkosen kanssa. Päätimme pitää kuitenkin toiminnan enemmän haastattelumuotoisena, koska tällä tavoin koimme saavamme enemmän materiaalia ryhmästä irti. Tässä vaiheessa esityksen taiteellisen osion rahoitus Pirkanmaan rahastolta oli myös varmistunut, joten pystyimme kertomaan osallistujille konkreettisemmin, mitä toiminnan myötä oli myöhemmin luvassa. Kokoontumisissa käsiteltävät aiheet mietittiin etukäteen ja toiminta suunniteltiin tarkentavien haastattelukysymysten ja muistelutyön pohjalle. Käytimme tukena työpajoissa erilaisia esineitä sekä runotekstejä, joiden pohjalta herätelimme keskustelua. ”Huomasin myös itsessäni selkeää innostumista pitkän ja epävarmuutta

sisältäneen kevään jälkeen, tämän voi huomata myös päiväkirjamerkinnoissa: ”Huikean upea ryhmä! Niin avointa keskustelua ja hienoja ajatuksia elämästä, että odotan jo tosi paljon, että pääsee työstämään itse esitystä näiden tarinoiden pohjalta! Esityksen muoto on kyllä vieläkin ihan auki...” (Skön, 12.5.2017.)

Materiaalinkeruuvaihe saatiin tehtyä lopulta aikataulussa ja vaikka aluksi minun oli vaikea fokusoida teemoja haastatteluille, sain kasaan yhteensä 20 tuntia nauhoitettua materiaalia käsikirjoitus- ja sävellysvaiheen pohjaksi. Mielestäni myös osallistuneet miehet olivat myös tuoneet keskusteluun erilaisia näkökulmia, jotka helpottivat käsikirjoitusvaiheeseen siirtymistä. Lisäksi rahoituksen selviäminen oli selkeästi käännekohta koko toiminnan kirkastamisessa, sillä se varmisti sen, että esitys saadaan vietyä loppuun alkuperäisen suunnitelman mukaan.

4.3 Käsikirjoitus- ja sävellysvaihe

Kehittämishankkeen taiteellisen prosessin kolmas vaihe, esityksen käsikirjoittaminen ja säveltäminen alkoi heti materiaalinkeruuvaiheen jälkeen. Taiteellisen työskentelyn rahoitus oli varmistunut huhtikuun lopussa 2017. Kolmen rahoitushaun päätöksestä kaksi kuitenkin oli kielteisiä, joten emme pystyneet kiinnittämään esitysprosessiin tuottajaa, toteuttamaan taiteellisen prosessin loppuun suunnattua esityskiertuetta emmekä työstämään materiaalinkeruuvaiheessa nauhoitetuista videomateriaaleista tehtyä elokuvaa, jota olisi käytetty osana esitystä.

Taiteellinen prosessi toteutettiin siksi kolmen hengen taiteilijaryhmän kesken kesäsyyskuussa 2017 Suomen kulttuurirahaston Pirkanmaan rahaston 12 000 euron työskentelyapurahan turvin. Alun perin työryhmän sisällä asetetut työroolit pystyttiin ottamaan käyttöön hyvin vasta taiteellisen työskentelyn alkaessa. Jokainen työryhmän jäsen työskenteli vielä käsikirjoitus- ja sävellysvaiheessa pitkälti itsenäisesti. Oma työskentelyni keskittyi ohjaaja Riku Laakkosen kanssa yhdessä tehtävän käsikirjoitukseen. Muusikko Silja Kuoppala vastasi musiikista.

Käsikirjoitusvaiheen tueksi nauhoittamani ääninauhat nousivat videoteosrahoituksen puuttuessa yhä tärkempään osaan. Olimme saaneet kaikilta asiantuntijoilta luvan käyttää äänityksiä osana esitystä. Asiasta oli sovittu suullisesti jokaisen tapaamisen yhteydessä. Emme kuitenkaan erityisesti halunneet nostaa osallistujien nimiä esiin, joten

äänityksiä käsiteltäisiin käsikirjoitusta tehdessä anonyymisti. Myös tästä oli sovittu asiantuntijoiden kanssa jo työpajavaiheessa.

Kuuntelimme ja litteroimme haastattelutekstejä, joiden kautta saimme käsityksen tarinoista, joiden ympärille itse esitys tultaisiin rakentamaan. Kirjoitimme lyhyitä tekstejä teemojen pohjalta myös itse sekä hankimme käsiimme mm. asiantuntijatekstejä ja mielipidekirjoituksia ikääntymisestä.

Litteroitujen tarinoiden kautta koko työryhmälle alkoi nousta myös esiin ajatus, että emme käyttäisikään esityksessä omia tekstejämme ollenkaan, vaan nostaisimme asiantuntijoidemme tarinat keskiöön. Kukaan haastatelluista ei kuitenkaan halunnut mukaan itse esitykseen lavalle, joten päätimme käyttää hyödyksi haastattelutilanteissa nauhoitettuja ääninauhoja osana esitystä.

Materiaalin karsiminen taas oli mielestäni koko taiteellisen prosessin suurin haaste. Halusimme työryhmässä, että kaikkien haastateltavien ajatukset saataisiin edes jollain tavalla esitykseen mukaan. Jouduimme kuitenkin karsimaan pois hienoja tarinoita dramaturgisista syistä. Tässä kohtaa koenkin, että tehdessä yhteisölähtöisesti teosta, on oman ja yhteisön taiteilijuuden välille vaikea vetää rajaa.

Käsikirjoitus muodostettiin lopulta siten, että emme käyttäneet ollenkaan esityksessä itse kirjoitettua tekstiä. Äänen puhuttu materiaali oli joko seniorimpiesten ryhmähaastatteluista tai muualta löydettyä asiantuntijatekstiä. Tämän lisäksi mukana oli ”Paimenpoika”-virsi sekä kaksi Eeva Kilven ja yksi Tommy Tabermannin runo.

4.4 Harjoitteluvaihe

Taiteilijaryhmän aktiivinen yhteinen toiminta alkoi vasta harjoittelujakson alkaessa elokuussa 2017. Harjoittelujakso kesti aina esityksen ensi-iltaan saakka, joka oli 16.9.2017. Saimme Kulttuurikeskus PiiPoolta harjoitustilat käyttöömmek, mikä edesauttoi taiteellisen prosessin valmistumista monin tavoin.

Vasta tässä vaiheessa pääsin keskittymään alun perin itselleni suunnittelemani työtehtävään, näyttelijäntyöhön. Huomasin ottavani taiteellisen työskentelyn alkaessa isompaa roolia myös esityksen tuottamisen ja markkinoinnin suhteen. Mukaan pyydetty kulttuuri-tuottajaopiskelija Marjo Nevalainen ei pystynyt ilman rahoitusta olemaan mukana kuin

pienimuotoisesti, jonka takia itse koko hankeidean keksijänä ja rahoituksen hakijana koin velvollisuudekseni hoitaa tuotannollisia tehtäviä.

Muutoksena alkuperäiseen suunnitelmaan tuli muusikko Silja Kuoppalan osallisuus esityksessä. Vaikka hänen alkuperäinen tehtävänsä oli toimia muusikkona ja säveltäjänä esityksessä, hän oli myös vahvasti mukana näyttämöllä. Alun perin pelkästään monologiksi ajateltu esitys kasvoikin isommin kahden ihmisen väliseksi tarinaksi harjoitusvaiheen aikana. Mielenkiintoista oli huomata, että hybriditaiteilijuuteen ja etenkin ohjaajuuteen aiemmalla työurallani keskittytyäni huomasin näyttelijäntyöhön paneutuessani myös suurta ristiriitaa työskentelyroolini kanssa: ”Irti päästäminen on vaikeaa. Eilen harjoiteltu kohtaaminen oli mielestäni ihan tosi hieno, mutta nyt huomaan, että esitys menee toiseen suuntaan. Ohjaajuus puskee päälle. Päästä Jarmo irti.” (Skön, 16.08.2017.)

Suurena vaikuttajana esityksen muodon löytymiselle oli Riku Laakkosen tausta nukke- ja esineteatterissa. Visuaalisesti esitys rakennettiin siten, että näyttämölle oli matkalaukujen ja takkien avulla luotu anonyymien miesten joukko, joiden seassa minä näyttelijänä toimin. Vaatteet, matkalaukut ja niiden sisällöt toimivat tarinoiden käynnistäjinä. Lisäksi näyttämölle oli asetettu vaaterekki, a-tikkaat sekä piano. Näyttämön taakse toin esille oman isoisäni Jouko Heikkisen itse suunnitteleman ja kutoman ryijyn. Halusimme siis tuoda esitykseen myös vahvoja visuaalisia viestejä sekä painottaa, että esityksessä kuullut tarinat ovat löytyneet moninaisista kohtaamisista materiaalinkeruuprosessin aikana.

Toimimme mielestäni työryhmänä hyvin yhteen ja taiteelliset päätökset tehtiin yhdessä vaikkakin yhteisestä sopimuksesta ohjaaja Riku Laakkosella oli lopullinen päätösvalta. Harjoituskauden edetessä ja ensi-illan lähestyessä myös huomasimme automaattisesti toimivamme työroolimme kautta siten, että jokainen pystyi keskittymään omiin tehtäviinsä. Tuotannollisten tehtävien suorittaminen taiteelliselle työryhmälle aiheutti kuitenkin paljon ylimääräistä työtä, ja välillä suurin osa harjoitusajasta kuluikin näiden tehtävien suorittamiselle. Vaikka alkuperäinen tuottajamme oli edelleen osittain mukana hankkeessa, ei häneltä ilman palkkaa voinut vaatia niin paljon työtä kuin alun perin olimme toivoneet.

Harjoituskauden päätteeksi kävimme vielä esittämässä ja hyväksyttämässä esityksen pääharjoituksen Kangasalalla kaikille mukana olleille asiantuntijoille. Mielestäni tämä oli tärkeä vaihe yhteisölähtöisyyden kannalta. Koimme työryhmänä, ettemme voi esittää esitystä ennen kuin siinä mukana olleet asiantuntijat ovat saaneet nähdä ja kommentoida

esitystä. Paikalle saapuneet asiantuntijat olivat esityksestä todella otettuja. Moni tunnisti oman tarinansa ja äänensä esityksen ääninauhoilta. Lisäksi huomasin monen olleen otettu siitä, että heidän tarinansa oli tarpeeksi arvokkaita, jotta ne voivat päästä mukaan osaksi teatteriesitystä. Tämä olikin mielestäni yksi tunnustuksellisemmista kohtaamisista koko taiteellisen prosessin aikana. Me ammattitaiteilijat ja seniori-ikäiset asiantuntijat olimme rinnakkain yhteisesti luodun taideteoksen äärellä. Tässä alla asiantuntijoiden muutamia kommentteja esityksen kenraalista, joka järjestettiin 6.9.2018 Kangasalla:

”Kyllä te hienon jutun saitte tehtyä meidän höpinöistä”

”Mistä te olette kuulleet tuon minun tarinani?”

”Suuri kiitos teille – ja meille. Taiteilijoille!”

4.5 Esitykset

Itse esityskausi kesti syyskuusta 2017 aina helmikuulle 2018. Koska esitys ei saanut suunnitellulle esiintymiskiertyeelle erillistä apurahaa, päätimme oman taiteellisen apurahamme turvin pitää esityksen kaikissa yhteistyökumppaneiden toimipisteissä. Sen lisäksi markkinoimme esitystä etenkin Pirkanmaan alueella. Alkuperäinen tavoitteemme oli saada esitykselle n. 30 esityskertaa. Lopulta esitystä kuitenkin esitettiin vain 18 kertaa ja sen näki n. 800 katsojaa. Kiersimme pääasiallisesti esityksen kanssa Silja Kuoppalan kanssa kahdestaan, muutamassa esityspaikassa mukana oli valo- ja äänitekniikko. Suurin osa esityksistä oli tilausesityksiä ja siten maksuttomia katsojille. Tämän lisäksi järjestimme kolme kaikille avointa esitystä. Näihin esityksiin myytiin lippuja, jotta esittämisestä tulleita menoja saatiin katettua.

Ennen esitysten alkua saimme muutaman pirkanmaalaisen paikallislehden kirjoittamaan ennakkoon esitysprojeektista (Helminen, 2017; Onnela, 2017). Tässä kohdassa kuitenkin tuottajan puuttuminen työryhmästä aiheutti sen, että esitystä ei saatu myytyä niin paljon kuin alkuperäinen tavoitteemme oli. Markkinointi ja tiedotus oli enimmäkseen minun ja muun taiteellisen ryhmän varassa ja koska esityksen harjoittelu vei suurimman osan työajasta, ei tuotannollisille tehtäville löytynyt aikaa.

4.6 Hoitolaitokset esityspaikkana

Esityskiertueen osalta haluan erityisesti nostaa muutaman kokemuksen hoitolaitoksista esiintymispaikkana. Näyttelijä Jussi Lehtonen on tehnyt hoitolaitosesiintymisestä tutkimusta ja mainitsee kirjassaan, kuinka hoitolaitoksen tilojen muuttaminen teatteritilaksi on merkittävä tapahtuma, joka vaikuttaa kaikkiin laitoksessa asuviin ja työskenteleviin (Lehtonen 2010, 71). Oman teokseni esityskiertueella pystyin huomaamaan saman asian, kuten päiväkirjamerkinnästäniakin selviää:

”Esitystila olikin odotettua pienempi, jonka takia jouduimme muuttamaan koko näyttämölavastusta. Palvelutalon asukkaat odottivat esitystä lisäksi jo siinä vaiheessa, kun saavuimme paikalle. Jouduimme siis rakentamaan esitystilan yleisön edessä kommentoiden heille kaikkiin kysymyksiin, joita tuomistamme esineistä ja pöytien siirtämisestä tuli mieleen. Lisäksi jouduin esityksen aikana improvisoimaan asemointiani jatkuvasti sekä muusikkoon että katsojiin nähden. Osa kohtauksista levittäytyivät osittain yleisön sekaan, sillä näyttämötilaa ei vain ollut tarpeeksi. Tuntui, että esiinnyin melkein katsojien sylissä. Myös esityksen aikana kommentteja lenteli” (Skön päiväkirja 12.10.2017)

Läheisyys yleisön kanssa nousi muutenkin esityksissä merkitykselliseksi. Jokaisen esityksen alussa otin tavoitteekseni lähestyä ihmisiä ja kätellä kaikki paikalle tulijat. Koen tämän olleen merkittävää mm. muistisairaiden katsojien kohdalla, sillä turvallisen ilmapiiirin luominen auttaa heitä rauhoittumaan. Tämä toi myös esitystilanteen alkuun kohotetun tunnelman, ikään kuin me esiintyjät olimme isäntiä, jotka ottivat arvovaltaisia vieraita vastaan. Toisaalta tilanteen voi nähdä myös niin, että me vierailijoina toimimme uudessa tilassa kunnioittavasti sen ”omistajia” kohtaan.

Itse esityksen kesto oli n. 45 min, jonka jälkeen tarjosimme yleisölle mahdollisuutta keskustella meidän esiintyjien kanssa esityksestä tai siitä esiinnousseista kysymyksistä tai kommenteista. Palvelukodeissa ja -keskuksissa järjestetyt keskustelutilaisuudet esityksen jälkeen olivat kuitenkin yleensä aika lyhyitä. Usein katsojilla oli seuraavana vuorossa lounas tai päiväkahvi, jonne katsojat halusivat siirtyä. Avoimissa yleisöesityksissä keskustelu taas oli aika runsasta ja vietimme yleisön kanssa usein jopa tunnin esityksen jälkeen jutellen esityksen teemoista.

Katsojien palaute esityksestä oli kauttaaltaan hyvin positiivista ja kannustavaa. Esiintymistilanteet olivat rauhallisia myös muistisairaiden ihmisten osalta. Koimme työryhmänä päässeemme sekä taiteellisesti että yhteisölähtöisesti tyydyttävään lopputulokseen.

”Näytelmä oli eheä kokonaisuus, jossa tunnetilat vaihtelivat juuri oikeissa kohdissa. Esiintymisen rytmi oli hyvä koko esityksen ajan, ei ollut laahaamista ja tekemisessä oli rauha, ei hötkyilyä. Kertomukset eivät suoraan liittyneet läheisiini, mutta nostivat silti pintaan kovan kaipuun isääni ja edesmennyttä isoisääni kohtaan. Tuli tarve käydä läpi heidän tarinoitaan ja kertoa isälle, että hän on rakas ja tärkeä ihminen. (minkä teinkin ja sain aika hämmentyneen vastaanoton) --- Teksti oli rehellinen, konstailematon ja suora mutta myös herkkä samaan aikaan. Miesten omat äänet konkretisoivat ajatuksen siitä, että he olivat tarinoiden takana. Oli hyvä käyttää ääniä. Runot sopivat upeasti kokonaisuuteen” (katsojan kirjallinen palaute, 2.10.2017 avoimen yleisöesityksen jälkeen).

5 LOPUKSI

Kehittämishankkeeni toteutui mielestäni hyvin, ottaen huomioon lähtökohdan, että minulla ei ollut siihen rahoitusta hanketta käynnistäessä. Toimintani projektissa oli hyvin laaja-alaista ja monipuolista, vaikka pystyinkin lopulta keskittymään näyttelijän työhön.

Määriteltyäni taiteelliset lähtökohdani pystyin pitämään prosessin aikana niistä kiinni. Mielestäni pystyin myös saavuttamaan Raisa Fosterin määrittämät tunnustuksen pedagogian askeleet. Osallistuvien miesten kanssa muotoutui taiteellisen prosessin kautta vuorovaikutustilanne, jossa pystyimme tunnistamaan toisemme häivyttämättä itseämme. Jokainen meistä sai olla sellainen kuin on ja prosessi antoi myös mahdollisuuden itsensä tutkimiseen ja itsetuntemukseen.

Lisäksi vastavuoroinen arvostus, tunnustaminen, toteutui vahvasti kumartaessamme yhdessä asiantuntijoiden kanssa yhteistyökumppaneiden toimipisteissä järjestämiemme esitysten jälkeen. Niissä esityksissä, jossa asiantuntijoita ei fyysisesti paikalla ollut, halusimme nostaa yleisölle loppusanoissa vielä esiin juuri nämä tärkeät miehet. Teos oli kummunnut asiantuntijoista ja minä taiteilijana tulkitsin heidän ajatuksensa esityksen kautta muille. Dialogi miehiin säilyi täten loppuun asti.

Prosessin perusteella totean, että yhteisöissä toimivan taiteilijan tulee olla monipuolinen hybridiosaaja, joka pystyy taiteellisen työskentelyn lisäksi kohtaamaan myös erilaisia ihmisiä ja käsittelemään muuttuvia tilanteita. Välillä roolien välissä taiteilu on vaikeaa, mikä vaatii taiteilijalta avointa asennetta ja lähestymistapaa. Lisäksi yhteisöissä toimivalla taiteilijalla tulee olla myös tuotannollista osaamista.

Tutkija Sari Karttunen avaa artikkelissaan hollantilaisen taiteilija-ekonomi Hans Abbingin määrittelemiä uudenslaisia taiteilijakäsitteitä. Abbing on määritellyt tulevaisuuden taiteilijatyypit neljään eri kategoriaan: tutkija-taiteilija, taiteilija-käsityöläinen, post-moderni taiteilija ja taiteilija-viihdyttäjä. ”Tutkija-taiteilija suuntautuu akateemiseen diskurssiin, taiteilija-käsityöläistä motivoi tekeminen ja siitä saatava nautinto. Postmoderni taiteilija voi työskennellä esimerkiksi mainonnan parissa tai perustaa yrityksen ja palkata alaisia tekemään osan työstään. Viihdyttäjä pyrkii häpeilemättä miellyttämään yleisöä. Näille taiteilijatyypeille taide ei ole pyhä vaan ammatti tai toimiala muiden joukossa.” (Abbing 2002, Karttusen 2017, mukaan)

Toimintani kehittämishankkeessani läpäisee kaikki Abbingin määrittelemät taiteilijakäsitteet. Kehittämishankkeeni tavoitteellisuuden kautta toimin projektissa tutkijana, joka tarkkaili toimintaani hankkeen edetessä. Postmoderniksi taiteilijuudeksi määrittelen sen, että hoidin hankkeessa myös sen markkinointia, tiedotusta ja toimin omalta osaltani koko työryhmän koolle kutsujana. Löydän myös viihdyttäjätyyppin itsestäni. Monessa tilanteessa sekä materiaalinkeruun aikana että esityskauden kohtaamisissa huomaan, että läsnäolevan kohtaamiseni tavoitteena on saada muut rentoutumaan vitsailemalla.

Koenkin, että yhteisölähtöinen teatteri on keino tuottaa mielekästä ja vaikuttavaa taidetta, joka voi koskettaa ihmisiä hyvin erilaisissa ympäristöissä. Yhteisölähtöisyyden kautta voimme myös rakentaa yhteiskuntaa, jossa ymmärryksen ja dialogin määrä kasvaa. Me tunnistamme, tunnemme ja tunnustamme toisemme.

LÄHTEET

- Ahola, M. 2012. Vanhusten yksinäisyys on valitettavan yleistä. Yleisradio 14.02.2012, päivitetty 14.04.2016. (<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/02/14/vanhusten-yksinaisyys-valitettavan-yleista>) Viitattu 13.07.2018.
- Foster, R. 2015. Tanssi-innostaminen – Kohti yksilön ja yhteisön hyvinvointia. Helsinki: BoDTM - Books on Demand.
- Hallas, U. 2012. Sosiaalinen taide - hahmotelma sosiaalisen taiteen eetokseksi. Opin- näyte, sosionomi AMK. Helsinki: Metropolia-ammattikorkeakoulu. Saatavissa myös <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012102314586>.
- Helminen, K. 2017. Okpi-teatteri: Pohdintoja vanhan miehen asemasta yhteiskunnassa - erilainen teatteriprojekti. Sydän-Hämeen lehti 11.09.2017. <https://shl.fi/2017/09/11/erilainen-teatteriprojekti/>. Viitattu 21.02.2019.
- Hyypä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hyypä, M. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. 1. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Karttunen, S. 2017. Laajentuva-taiteilijuus - yhteisötaiteilijoiden toiminta ja identiteetti hybridisaatio-käsitteen valossa. TAHITI – Taidehistoria tieteenä -verkkolehti 1/2017. <http://tahiti.fi/01-2017/tieteelliset-artikkelit/laajentuva-taiteilijuus---yhteisötaiteilijoiden-toiminta-ja-identiteetti-hybridisaatio-kasitteen-valossa/>. Viitattu 20.9.2018.
- Koskenniemi, P. 2007. Osallistava teatteri - Devising ja muita merkillisyyksiä. Opintokeskus Kansalaisfoorumi. Helsinki: Sivustysliitto kansalaisfoorumi Skaf ry.
- Kurki, L. 2008. Innostava matkailu. Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa-aika. Tampereen yliopistopaino.
- Lehtonen, J. 2010. Samassa valossa – näyttelijäntyö hoitolaitoskiertueella. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Liikanen, H-L. 2003. Taide kohtaa elämän: Arts in Hospital-hanke ja kulttuuri- toiminta itäsuomalaisen hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Val-tiotieteellinen tiedekunta. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura, SMS-Tuotanto Oy.

Nuutinen, T. 2007. Keinuu – Taiteen ja vanhustyön kohtaamisia. Teoksessa Nuutinen T. (toim.) Elämän ilon välähdyksiä. Taiteen ja vanhustyön kohtaamisia. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita, 24. Jyväskylä: Kopijyvä Oy. 12–23.

Onnela, K. 2017. Vanhan miehen tunnustuksia. Lempäälä-Vesilahden sanomat 11.09.2017. <https://vs.fi/2017/09/11/vanhan-miehen-tunnustuksia/>. Viitattu 21.02.2019.

Routasalo, P.; Pitkälä, K.; Savikko, N. & Tilvis, R. 2005. Ikääntyneiden yksinäisyys. Kyselytutkimuksen tuloksia. Geriatrisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishanke. Tutkimusraportti 3. Ikääntyneiden yksinäisyys tutkimusten mukaan. Vanhustyön keskusliitto. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Saatavissa myös: https://www.vtkl.fi/document/1/1914/00778e8/Psykososiaalisen_ryhmakuntoutuksen_v_aikuttavuus_raportti_11.pdf.

Shusterman, R. 1997. Taide, elämä ja estetiikka. Pragmatistinen filosofia ja estetiikka. Suom. V. Mujunen. Helsinki: Gaudeamus.

Saastamoinen, M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Helsinki: Kansainvalistus-seura. 33–66.

Venkula, J. 2003. Taiteen välttämättömyydestä. Helsinki: Kirjapaja.

Julkaisematon aineisto:

Skön, J. 2017. Työskentelypäiväkirja.

LIITTEET

Liite1: Eeva Kilpi: Laulu rakkaudesta (1972)

Ja eräänä päivänä
me koukistumme toistemme ympärille
ja naksahdamme lukkoon
emmekä irtoa enää,
sinun kulumavikasi
minun kihtiini kieroutuneena,
minun mahahaavani
sinun sydänvikasi vieressä
ja reumatismini
sinun noidannuoltasi vasten,
emme erkane konsana ei.

Ja rakas, sinä unohdat rytmihäiriösi,
ja kuolion joka sydämessäsi jo on
ja minä unohdan katarrini,
levottomat jalkani ja
sen alituisen kalvamisen
vasemmalla puolella
ja tulkohon hallat ja harmit ja muut.

Minun rintani tyhjät ja litteät
ota käsiisi rakas
sillä eräänä päivänä kun katsot
ne riippuvat pitkinä,
rakastatko minua silloin
tula tuulan tuli tuli tei?

Herra, opeta meitä hyväksymään
vanhojen rakkaus,
nuorten rakkaus,
keski-ikäisten ihmisten rakkaus,
rumien rakkaus, lihavien rakkaus,
köyhien rakkaus,
huonosti puettujen rakkaus
ja yksinäisten rakkaus,
me niin pelkäämme sitä.

Ja sinä otat käsiisi minun rintani,
minun venyneet litteät rintani
ja kosketat huulillasi kurtuisia nipukoita
ja kaihi silmissäsi
sinä sairaspaiikkaa odotellessasi
hapuilet sokeana luokseni,
tunnustelet minua käsimielin.
Tunnustelet vaan:
Kaikkien näitten ryppyjen alla olen se minä,
tähän valepukuun
elämä meidät viimein pakotti,
mesimarjani, pulmuni, pääskyni mun.

Ja minun kyhmyni
painautuvat sinun kuoppiisi,
sinun ryppysi minun uurteisiini
ja kärsimysten äärellä minä rukoilin
hiljaa kuolemaasi.
On kirkkaana päivä ja ilta.

LIITE 2: Esityksen käsiohjelma

KIITOKSET

Työryhmä haluaa kiittää kaikkia läheisiä ja omaisia esityksen tuesta ja rakkaudesta. Lisäksi haluamme kiittää Jari Pirhosta ajatusten herättelijänä. Erityiskiitos mukana olleille asiantuntijoille!

Esitystä ovat tukeneet SKR Pirkanmaan rahasto, Tampereen kaupungin "Tesoman kulttuurikummi" –hanke, Opetus- ja kulttuuriministeriön %taidetta-kehityshanke, Tampereen taidekasvatus ry, sekä Kulttuurikeskus Piipoo.

Yhteistyökumppaneina toimivat Palvelukeskus Maijala Kangasalta, Keinupuiston palvelukeskus Hervannasta ja Palvelutalo Kotipirtti Tesomalta.

TILAA ESITYS

info.okpитеatteri@gmail.com
Puh. 044 5015939 (Jarmo Skön)

www.tampereentaidekasvatus.fi

ON KIRKKAANA PÄIVÄ JA ILTA
- VANHAN MIEHEN TUNNUSTUKSET

JARMO SKÖN
RIKU LAAKKONEN
SILJA KUOPPALA

KANTAESITYS 16.9.2017
KULTTUURIKESKUS PIIPOOSSA
KESTO 45 MIN.

TILAA ESITYS:
WWW.TAMPEREENTAIDEKASVATUS.FI

TAMPEREEN KAUPUNGIN KULTTUURIPALVELUT TAMPEREEN TAIDEKASVATUS Piipoo Taido Teatteri

TEKIJÄT

Esiintyjä	Jarmo Skön
Muusikko	Silja Kuoppala
Ohjaus	Riku Laakkonen
Käsikirjoitus	Työryhmä
Asiantuntijat	Keinupuiston miehet Kotipirtin papparyhmä Maijalan herrakerho
Juliste	Marjo Nevalainen Jonna Rotola-Pukkila
Valokuvat	Marjo Nevalainen
Käsiohjelma	Jarmo Skön
Tuotanto	Tampereen taidekasvatus ry.
Esityksen kesto	45 min.
Ensi-ilta	La 16.9.2017 klo 15 Kulttuurikeskus Piipoo

ESITYKSESSÄ KUULTAVAT RUNOT JA LAULUT

Paimenpoika (säv. Mikael Nyberg san. Immi Hellén)
Laulu rakkaudesta (Eeva Kilpi)
Nuoruustango (säv. Kaj Chydenius, san. Anu Kaipainen)
Pieni laulu ihmisestä (säv. Silja Kuoppala, san. Tommy Tabermann)
Älä ajattele (Eeva Kilpi)

RYIJYTEOS: "Nimetön" (Jouko Heikkinen, 1995)

On kirkkaana päivä ja ilta - vanhan miehen tunnustukset eli lyhyesti "OKPI" on yhteisöllähtöinen teatteriesitys, jonka taustana on keväällä 2017 pirkanmaalaisten seniori-ikäisten miesten kanssa toteutettu yhteisötaideprojekti, joka keskittyi tutkimaan siihen osallistuvien miesten ajatuksia itsestään ja maailmasta.

Projektin työpajoissa tehdyt haastattelut ovat toimineet pohjana, josta ammattitaiteilijat ovat rakentaneet vanhan miehen maailmaa luotaavan teatteriesityksen. Inhimillinen monologiesitys kokoaa yhteen ja tuo julki mukana olleiden miesten ajatuksia sekä haluaa herättää keskustelua seniorien asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa.

**"Ihminen tarvitsee ihmistä,
ollakseen ihminen ihmiselle,
ollakseen itse ihminen"**
– Tommy Tabermann